

Persbericht

Onderwerp

Toezichtsrapport 51

Over de uitvoering van de notificatieplicht door de AIVD en de MIVD

Datum

1 februari 2017

De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) heeft op 1 februari 2017 een toezichtsrapport gepubliceerd over de uitvoering van de notificatieverplichting (artikel 34 Wiv 2002) door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Begripsomschrijving notificatie

De notificatieverplichting houdt in dat de AIVD en de MIVD vijf jaar na de beëindiging van het toepassen van een bepaalde bijzondere bevoegdheid moeten onderzoeken of degene tegen wie deze is ingezet hiervan op de hoogte kan worden gebracht. Dit geldt slechts voor vier bijzondere bevoegdheden, zoals het openen van brieven en het afluisteren van telefoons. In veel gevallen kan de betrokken persoon niet geïnformeerd worden, bijvoorbeeld omdat hij niet traceerbaar is, omdat het gaat om actuele gegevens (vijf jaar of jonger) of omdat de bescherming van menselijke bronnen, internationale relaties of bepaalde werkwijzen van de diensten hieraan in de weg staat. Het doel van notificatie is de burger meer inzicht te bieden in de activiteiten van de diensten en hem zodoende in staat te stellen zijn grondrechten te effectueren door een vermeend misbruik van bevoegdheden aan de kaak te kunnen stellen.

Inhoud van het onderzoek

De CTIVD heeft onderzocht of de AIVD (in 2015) en de MIVD (in 2014 en 2015) op een rechtmatige wijze uitvoering hebben gegeven aan de notificatieverplichting. Het onderzoek is verricht aan de hand van vier onderzoeksvragen. Hierna volgen de belangrijkste conclusies en aanbevelingen bij deze onderzoeksvragen.

Onderzoeksvraag 1

Hebben de AIVD en de MIVD de onderzochte notificatiebesluiten in de onderzoeksperiode op goede gronden (inhoud) en binnen een redelijke termijn (procedure) genomen?

Zowel de AIVD als de MIVD hebben de onderzochte notificatiebesluiten (AIVD: 95; MIVD: 43) op goede gronden genomen. Dat betekent dat de achterliggende argumenten de inhoud van de beslissing dragen. De AIVD heeft deze notificatiebesluiten tijdig genomen.

De MIVD heeft de wettelijke redelijke termijn steeds overschreden. Hier is sprake van een onrechtmatigheid.

Onderzoeksvraag 2

Heeft de AIVD de aanbevelingen in rapport nr. 34 om 17 notificatiebesluiten te heroverwegen, en die door de minister zijn overgenomen, opgevolgd en zijn de nieuwe notificatiebesluiten op goede gronden genomen?

De AIVD heeft in 10 gevallen de heroverwogen notificatiebesluiten op goede gronden genomen. In geen van deze gevallen kon tot notificatie van de betrokken personen worden overgegaan.

In 1 geval concludeert de AIVD ten onrechte tot het afstellen van notificatie. Dit besluit is dan ook onrechtmatig.

In 6 gevallen heeft de AIVD geen opvolging aan de aanbeveling van de CTIVD gegeven om na het uitbrengen van een ambtsbericht, waarin melding wordt gemaakt van de inzet van een notificeerbare bijzondere bevoegdheid en waarvan bij de AIVD bekend is dat het ambtsbericht voor de betrokken personen kenbaar is, direct tot notificatie van de betrokken personen over te gaan. Hier is sprake van een onrechtmatigheid.

Onderzoeksvraag 3

Hebben de AIVD en de MIVD voldoende procedurele waarborgen in het notificatieproces ingebouwd om op rechtmatige wijze uitvoering aan de notificatieverplichting te kunnen geven?

De AIVD voorziet in een groot aantal procedurele waarborgen in het notificatieproces. De AIVD beschikt over een dekkend overzicht van de notificatieonderzoeken, is in staat om notificatieonderzoeken en besluitvorming over notificatie binnen een redelijke termijn af te handelen en waarborgt consistente besluitvorming over notificatie, in beleid en werkwijze. Hierdoor is de AIVD in het algemeen in staat op een rechtmatige wijze uitvoering aan de notificatieverplichting te geven.

Op twee punten is echter sprake van een tekortkoming in de werkwijze van de AIVD. Het betreft (1) een niet centrale verslaglegging bij informele bevestigingen van de MIVD bij de toepassing van de uitstelgrond en (2) een niet volledige verslaglegging bij bepaalde jaarlijkse herhaalonderzoeken waarin zich geen nieuwe feiten hebben voorgedaan. Er vindt wel een bepaalde verslaglegging plaats, maar deze acht de CTIVD niet toereikend. De CTIVD beveelt aan de werkwijze aan te passen.

De MIVD is op het vlak van notificatie niet 'in control'. Bij de MIVD bestaat een volledig gebrek aan procedurele waarborgen in het notificatieproces. Het gaat met name om het ontbreken van centrale coördinatie en sturing, een dekkend overzicht van notificatieonderzoeken, dienstbreed beleid en/of werkinstructie, dossiervorming aan de voorkant van het proces in de vorm van een voorgenomen besluit en verslaglegging van het notificatieonderzoek. Hierin schuilen grote risico's die kunnen resulteren in een onrechtmatige uitvoering van de notificatieverplichting. De CTIVD beveelt spoedige implementatie van een set van procedurele waarborgen aan.

Onderzoeksvraag 4

Wat is de stand van zaken in de uitvoering van het notificatieproces bij de AIVD en de MIVD in termen van voortvarendheid en achterstanden en van aantallen notificaties en effecten ervan?

De AIVD heeft als gevolg van een robuuste organisatie van het notificatieproces, met een groot aantal procedurele waarborgen en de beschikbaarheid van een fulltime medewerker voor de uitvoering van notificatieonderzoeken, geen achterstanden in de uitvoering van notificatieonderzoeken.

Bij de MIVD bestaat als gevolg van een tekortschietende organisatie van het notificatieproces een structurele en dienstbrede achterstand in de uitvoering van de notificatieverplichting. Verder heeft een bepaalde afdeling een jarenlange achterstand in de uitvoering van notificatieonderzoeken naar tussentijds, uit twee continuerende operaties, afgevoerde personen. Op beide punten is sprake van een onrechtmatigheid. Deze gevolgen zijn met name te wijten aan de afwezigheid van procedurele waarborgen in het notificatieproces, en niet, gezien de relatief beperkte aantallen notificatieonderzoeken, aan een beperkte capaciteit binnen de MIVD.

Vanaf de eerste notificaties in 2013 tot september 2016 heeft de AIVD in totaal 96 personen genotificeerd. Er is sprake van een duidelijke toename in het aantal notificaties van de AIVD. Het effect van de notificaties bij de betrokken personen is echter beperkt: 1 inzageverzoek en een enkel telefonisch contact met vragen. De MIVD heeft vanaf het ontstaan van de notificatieplicht in 2007 tot september 2016 twee personen genotificeerd (in 2014). Dit heeft niet geleid tot reacties van de betrokken personen of de inzet van een rechtsmiddel.